

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «СЕДЛЕЦЬКА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SEDLETSKA v. UKRAINE)**

(Заява № 42634/18)

РІШЕННЯ

Ст. 10 • Свобода вираження поглядів • Захист журналістських джерел інформації • Втручання у права заявниці у зв'язку з наданим судами доступом до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з її мобільного телефону, яке не було «необхідним у демократичному суспільстві»: надмірно непропорційне та невиправдане «головною вимогою в інтересах суспільства»

СТРАСБУРГ

01 квітня 2021 року

ОСТАТОЧНЕ

01.07.2021

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Седлецька проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Сіофра О'Лірі (*Síofra O'Leary*), Голова,
Стефані Моро-Вікстром (*Stéphanie Mourou-Vikström*),
Лятіф Гусейнов (*Latif Hüseyinov*),
Ладо Чантурія (*Lado Chanturia*),
Івана Джеліч (*Ivana Jelić*),
Арнфінн Бордсен (*Arnfinn Bårdsen*), судді,

Сергій Гончаренко (*Sergiy Goncharenko*), суддя *ad hoc*
та Віктор Соловейчик (*Victor Soloveytschik*), Секретар секції,

З огляду на: заяву (№ 42634/18), яку 10 вересня 2018 року подала до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянка України, пані Наталія Юріївна Седлецька (далі – заявниця);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про заяву;

рішення вказати Уряду держави-відповідача на тимчасовий захід згідно з Правилем 39 Регламенту Суду;

відвід Ганни Юдківської, судді, обраної від України, від участі в засіданнях у справі (пункт 3 Правила 28 Регламенту Суду) та рішення Голови секції про призначення пана Сергія Гончаренка суддею *ad hoc* (пункт 4 статті 26 Конвенції та підпункт «а» пункту 1 Правила 29 Регламенту Суду);

зауваження, подані Урядом держави-відповідача, та зауваження, подані заявницею у відповідь;

коментарі, подані організаціями «Ініціатива правового захисту засобів масової інформації» та «Платформа прав людини», які отримали дозвіл Голови секції на участь у провадженні на підставі пункту 2 статті 36 Конвенції та пункту 3 Правила 44 Регламенту Суду;

після обговорення за зачиненими дверима 09 березня 2021 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Ця справа стосується скарг, поданих за статтями 10 та 13 Конвенції на втручання у захист журналістських джерел інформації внаслідок надання судами органам досудового розслідування дозволу на доступ до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з телефону заявниці, які зберігалися її оператором мобільного зв'язку, а також на відсутність ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з її відповідною скаргою.

ФАКТИ

2. Заявниця народилася у 1987 році та проживає у м. Київ. Її представляли пан С. Заєць та пані Л. Панкратова, юристи, які практикують у м. Ірпінь і м. Київ відповідно.

3. Уряд представляв його Уповноважений, пан І. Ліщина.

4. Факти справи, надані сторонами, можуть бути узагальнені таким чином.

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

A. Події, що передували справі

5. Заявниця – журналістка київського представництва «Радіо вільна Європа/Радіо Свобода». Вона також є головним редактором телевізійної програми «Схеми: корупція в деталях». Програма виходить в ефір з 2014 року, і багато висвітлених у ній питань стосуються високопосадових прокурорів і політиків.

6. У 2015 році Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ) порушило кримінальне провадження щодо прокурора К. за підозрою у незаконному збагаченні. У межах цього провадження у період з травня до липня 2016 року НАБУ прослуховувало телефон цивільної дружини К., пані Н.

7. У 2017 році К. почав працювати в Генеральній прокуратурі України (далі – ГПУ).

8. 13 листопада 2017 року на вебсайті інтернет-видання «Обозреватель» була опублікована стаття, в якій зазначалося, що влітку 2017 року глава НАБУ С. провів закриту зустріч з представниками деяких засобів масової інформації, під час якої розголосив конфіденційну інформацію про деякі кримінальні провадження, у тому числі щодо К. З цієї статті вбачалося, серед іншого, що представники засобів масової інформації прослухали запис телефонної розмови пані Н. та її знайомої, під час якої вони обговорювали деталі приватного життя пані Н. До статті в «Обозреватель» долучався аудіофайл, який був аудіозаписом цієї зустрічі та містив запис телефонної розмови пані Н. зі своєю знайомою.

9. Того ж дня народний депутат М. звернулася до Генерального прокурора України зі скаргою на незаконність зазначеної статті і, крім того, вказала на порушення С. норм щодо нерозголошення таємниці триваючого кримінального провадження, а також порушення права пані Н. на повагу до її приватного життя у результаті повідомлення журналістам інформації про неї.

10. 15 листопада 2017 року пані Н. також поскаржилася до ГПУ з цього ж питання, вимагаючи порушити кримінальне провадження щодо С. та його колег за втручання у її приватне життя та розголошення матеріалів триваючих кримінальних проваджень.

В. Розслідування стверджуваної неправомірної поведінки С.

11. 16 листопада 2017 року ГПУ порушила кримінальне провадження щодо С. на підставі статей 163, 182, 328 та 387 Кримінального кодексу України за фактом порушення недоторканності приватного життя та розголошення таємної інформації стосовно триваючих кримінальних проваджень.

12. 22 листопада 2017 року ГПУ звернулася до Служби безпеки України (далі – СБУ) з дорученням провести розпізнавання голосу осіб, присутніх на стверджуваній зустрічі із С., використовуючи аудіозапис, розміщений у статті на вебсайті інтернет-видання «Обозреватель».

13. 04 грудня 2017 року СБУ повідомила ГПУ про результати розпізнавання голосу. Зазначалося, що голоси на записі, ймовірно, належали С., його заступнику У. та двом журналістам Б. і заявниці. Також було декілька інших голосів, які не можна було ідентифікувати.

14. 19 грудня 2017 року заявницю викликали до ГПУ на допит. Вона повідомила слідчому І. (далі – слідчий), що вона, як журналіст, спілкувалася з багатьма працівниками правоохоронних органів, у тому числі з С. Отримана під час публічних заходів інформація, використовувалася в її професійній діяльності. Стосовно інформації, отриманої на умовах конфіденційності, вона стверджувала, що згідно зі статтею 65 Кримінального процесуального кодексу України її не можна було допитувати як свідка, якщо це призведе до розголошення її журналістських джерел інформації. З тієї ж причини вона відмовилася відповідати на запитання, пов'язані зі стверджуваною зустріччю із С., а також підтвердити або спростувати свою присутність на цій зустрічі.

С. Клопотання ГПУ про доступ до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з телефону заявниці та подальші події

15. 27 серпня 2018 року слідчий ГПУ звернувся до Печерського районного суду міста Києва (далі – районний суд) з клопотанням про надання доступу до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з телефону заявниці у період з 19 липня 2016 року (дата, коли було офіційно задокументовано результати прослуховування телефонних розмов пані Н.) до 16 листопада 2017 року (дата порушення кримінального провадження щодо С.), які знаходилися у володінні

оператора мобільного зв'язку ПрАТ «Київстар». Запитувані відомості включали дати, час, тривалість дзвінків, номери телефонів, надіслані та отримані текстові повідомлення (SMS, MMS), а також місцезнаходження заявниці під час здійснення кожного дзвінка чи надсилання повідомлення. Інформація запитувалася для встановлення точного часу та місця зустрічі з С.

16. Того ж дня слідчий суддя районного суду П. (далі – слідчий суддя) розглянув клопотання слідчого та постановив ухвалу про дозвіл на отримання запитуваних відомостей. В ухвалі, зокрема, зазначалося, що згідно зі статтею 163 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) справа могла бути розглянута без виклику заявниці до суду з огляду на наявність «достатніх підстав вважати, що існувала реальна загроза зміни або знищення такої інформації». В ухвалі зазначалося, що вона не підлягала оскарженню, а строк її дії складав один місяць.

17. В опублікованій 01 вересня 2018 року статті на вебсайті інтернет-видання «Судовий репортер» зазначалося, що ГПУ розпочала перевірку телефонних дзвінків [без зазначення імен] журналістів, які нібито були присутні на стверджуваній зустрічі з С. На сайті вказувалося про постановлення ухвали слідчого судді від 27 серпня 2018 року та містилося посилання на знеособлену версію цієї ухвали в Єдиному державному реєстрі судових рішень. Стаття супроводжувалася індивідуальними фотографіями С. і низки журналістів та правозахисників, у тому числі заявниці.

18. 04 вересня 2018 року слідчий ГПУ надіслав лист оператору мобільного зв'язку ПрАТ «Київстар», в якому посилався на ухвалу районного суду від 27 серпня 2018 року та повідомляв адресата про необхідність надати йому лише відомості про дати, час та місцезнаходження мобільних телефонів заявниці та ще однієї особи – вочевидь, Б. – поблизу шести вказаних вулиць та місць у м. Київ. Також було зазначено, що ця інформація мала надаватися без розголошення будь-яких інших відомостей.

19. 07 вересня 2018 року заявниця та її захисник звернулися до районного суду із заявою про надання їм копії ухвали від 27 серпня 2018 року. 10 вересня 2018 року у задоволенні заяви було відмовлено.

20. 11 вересня 2018 року, незважаючи на зазначення в ухвалі від 27 серпня 2018 року про неможливість її оскарження, заявниця звернулася до Апеляційного суду міста Києва (далі – апеляційний суд) з апеляційною скаргою та просила скасувати цю ухвалу.

21. 15 вересня 2018 року під час пресконференції Генеральному прокурору України поставили питання про отримання відомостей з мобільних телефонів заявниці та Б. Він зазначив, що незважаючи на надважливе значення свободи журналістської діяльності, певне втручання у цю діяльність було виправданим у зв'язку з відсутністю

альтернативних способів отримати інформацію про дату зустрічі С. з журналістами. Він зазначив, що інформація була потрібна лише з однієї соти мобільної мережі, а саме тієї, яка обслуговувала приміщення НАБУ. При цьому він стверджував про виправданість періоду у шістнадцять місяців. Він також зазначив, що в принципі був готовий показати відповідь оператора мобільного зв'язку для підтвердження, що жодні відомості, які могли ідентифікувати будь-які журналістські джерела інформації, не запитувалися та не отримувалися.

22. 18 вересня 2018 року апеляційний суд визнав можливим прийняти до розгляду апеляційну скаргу заявниці на ухвалу від 27 серпня 2018 року. Він зазначив, що ухвали суду, якими санкціонувався «доступ до речей та документів» за статтею 163 КПК України, як правило, не підлягали оскарженню. Однак стаття 309 КПК України містила виняток для випадків, коли така ухвала передбачала вилучення речей або документів, без яких фізична особа-підприємець або юридична особа не могла здійснювати свою діяльність. Посилаючись, зокрема, на важливість журналістських джерел інформації у професійній діяльності заявниці, апеляційний суд вирішив, що у її справі міг бути застосований цей виняток. Суд також зазначив, посилаючись, зокрема, на статтю 8 Конвенції та статтю 17 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», що слідчий суддя районного суду не надав належного обґрунтування оскаржуваній ухвалі та не дотримався вимог національного законодавства, порушивши права заявниці. Однак апеляційний суд вважав, що обсяг даних, запитуваних у листі слідчого від 04 вересня 2018 року, не був надмірним. Він скасував ухвалу районного суду та постановив нову, якою надав дозвіл на доступ до відомостей про дати та час місцезнаходження мобільного телефону заявниці на шести зазначених вулицях і місцях у м. Київ у період з 19 липня 2016 року до 16 листопада 2017 року. Відповідна частина ухвали передбачала:

«... як правильно зазначила автор апеляційної скарги, з чим погоджується колегія суддів, слідчим суддею постановлено ухвалу про тимчасовий доступ ... без належного на те обґрунтування, без додержання вимог законодавства, у порушення прав [заявниці], як журналіста, які охороняються законами.

Разом з тим, як пояснив у судовому засіданні прокурор, такі заходи було застосовано з метою досягнення дієвості вищезазначеного кримінального провадження, зокрема встановлення більш точного часу та місця скоєння кримінального правопорушення, ... оскільки, будучи допитаною як свідок, [заявниці] відмовилась надати слідству будь-які показання з цього приводу.

Крім того, як вбачається з листа [слідчого ГПУ] від 04 вересня 2018 року, останній просив надати йому лише дозвіл на доступ до відомостей щодо дати, часу та місцезнаходження [телефону заявниці] за період з 19 липня 2016 по 16 листопада 2017 року у межах базових станцій оператора та азимуту до них, що

РІШЕННЯ У СПРАВІ «СЕДЛЕЦЬКА ПРОТИ УКРАЇНИ»

знаходяться у місті Києві на [таких] вулицях: [вулиця] Сурикова, [вулиця] Богданівська, [вулиця] Шовкуненка, ... [вулиця] Липківського, провулок Хомова, проспект Повітрофлотський, Солом'янська площа та [території, охопленої цими станціями].

На думку колеги суддів задоволення вищезгаданого клопотання слідчого саме в такій частині в повній мірі буде відповідати завданню кримінального провадження щодо забезпечення його швидкого, повного та неупередженого розслідування і в достатній мірі забезпечить охоронювані права, свободи та законні інтереси журналіста [заявниці].»

23. 20 вересня 2018 року заявниця та її захисник надіслали запит до оператора мобільного зв'язку ПрАТ «Київстар» та ГПУ стосовно отримання слідством доступу до даних мобільного телефону заявниці на підставі ухвал від 27 серпня та 18 вересня 2018 року. П'ятнадцять громадських організацій та засобів масової інформації влаштували «флешмоб», надіславши запити з того самого питання до ГПУ. У задоволенні всіх цих запитів було відмовлено у зв'язку з нерозголошенням таємниці триваючого кримінального провадження.

II. ПРОЦЕДУРА РОЗГЛЯДУ СПРАВИ У СУДІ

24. 10 вересня 2018 року заявниця звернулася до Суду з клопотанням про застосування тимчасового заходу згідно з Правилем 39 Регламенту Суду.

25. 18 вересня 2018 року згідно з Правилем 39 Регламенту Суду Суд вказав Уряду, що в інтересах сторін і для належного провадження у справі він мав забезпечити, аби органи державної влади утрималися від доступу до будь-яких відомостей, зазначених в ухвалі від 27 серпня 2018 року щодо заявниці.

26. 27 вересня 2018 року, відповідаючи на питання у Верховній Раді України, Генеральний прокурор України зазначив, що від оператора мобільного зв'язку не було одержано жодних відомостей, рішення Суду [щодо вказаного тимчасового заходу] було виконано, але ГПУ потребувала ці відомості для розслідування тяжкого злочину та хотіла спробувати пояснити це Суду.

27. 16 жовтня 2018 року Суд продовжив строк дії зазначеного тимчасового заходу, вказавши Уряду України забезпечити, щоб до подальшого повідомлення органи державної влади утрималися від доступу до будь-яких відомостей, зазначених в ухвалі від 18 вересня 2018 року Апеляційного суду міста Києва щодо заявниці.

28. 12 лютого 2019 року в межах цього провадження ГПУ повідомила Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, що з огляду на накладені згідно з Правилем 39 Регламенту Суду вимоги ГПУ не здійснювала жодних дій, санкціонованих ухвалами від 27 серпня та 18 вересня 2018 року у справі заявниці.

ВІДПОВІДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

I. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗКОНОДАВСТВО

A. Конституція України

29. Стаття 34 Конституції України передбачає:

«Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.»

B. Кримінальний кодекс України

30. Відповідні положення Кодексу стосуються таких кримінальних правопорушень:

- Стаття 163: Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер;
- Стаття 182: Порушення недоторканності приватного життя;
- Стаття 328: Розголошення державної таємниці;
- Стаття 387: Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності або досудового розслідування.

C. Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України)

31. Відповідні положення Кодексу передбачають:

Стаття 65 – Свідок

«...

2. Не можуть бути допитані як свідки:

...

(6) журналісти – про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації...»

Стаття 163 – Розгляд клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів

«1. Після отримання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд здійснює судовий виклик особи, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, за винятком випадку, встановленого [частиною другою] цієї статті.

2. Якщо сторона кримінального провадження, яка звернулася з клопотанням, доведе наявність достатніх підстав вважати, що існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів, клопотання може бути розглянуто слідчим суддею, судом без виклику особи, у володінні якої вони знаходяться ...»

Стаття 309 – Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування

«1. Під час досудового розслідування можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про:

...

10) тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення речей і документів, ... за відсутності яких фізична особа-підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність; ...

...

3. Скарги на інші ухвали слідчого судді оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді.»

D. Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» від 23 вересня 1997 року

32. Відповідна частина статті 17 Закону передбачає:

Стаття 17 – Відповідальність за посягання на життя і здоров'я журналіста, інші дії проти нього та відповідальність журналіста за завдану ним моральну (немайнову) шкоду

«... Службова діяльність журналіста не може бути підставою для його арешту, затримання, а також вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених ним матеріалів та технічних [засобів], якими він користується у своїй роботі...».

II. ВІДПОВІДНІ МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ

33. Захисту журналістських джерел інформації присвячені декілька міжнародних документів, у тому числі Резолюція про журналістські свободи та права людини, ухвалена на 4-й Європейській конференції міністрів з питань політики в галузі засобів масової інформації (Прага, 07 – 08 грудня 1994 року), та Резолюція Європейського парламенту про конфіденційність журналістських джерел інформації (18 січня 1994 року, Офіційний вісник Європейських Співтовариств, № C 44/34).

34. 08 березня 2000 року Комітет міністрів Ради Європи ухвалив Рекомендацію № R (2000) 7 про право журналістів не розкривати свої джерела інформації. Додаток містить принципи щодо права журналістів не розголошувати свої джерела інформації, у тому числі такі:

Визначення

«Для цілей цієї Рекомендації:

- а. термін «журналіст» означає будь-яку фізичну або юридичну особу, яка регулярно або професійно задіяна у зборі та публічному поширенні інформації через будь-які засоби масової комунікації;
- б. термін «інформація» означає будь-яке фактичне твердження, думку або ідею у формі тексту, звуку та/або зображення;
- с. термін «джерело» означає будь-яку особу, яка передає інформацію журналісту;
- д. термін «інформація, що ідентифікує джерело», означає, оскільки це може призвести до ідентифікації джерела:
 - i. ім'я та особисті дані, а також голос і зображення джерела,
 - ii. фактичні обставини одержання журналістом інформації від джерела,
 - iii. неопублікований зміст переданої журналісту від джерела інформації, та
 - iv. персональні дані журналістів та їхніх роботодавців, пов'язані з їхньою професійною діяльністю.

Принцип 1 (Право журналістів на нерозголошення)

Національне законодавство та практика держав-членів мають забезпечувати чіткий і прозорий захист права журналістів не розголошувати інформацію, що ідентифікує джерело, згідно зі статтею 10 Конвенції про захист прав і основних свобод людини (далі – Конвенція) та встановленими у ній принципами, які мають вважатися мінімальними стандартами поваги до цього права.

...

Принцип 3 (Обмеження права на нерозголошення)

а. Право журналістів не розголошувати інформацію, що ідентифікує джерело, не підлягає іншим обмеженням, окрім наведеним у пункті 2 статті 10 Конвенції. Вирішуючи, чи переважає законний інтерес у розголошенні інформації, який підпадає під дію пункту 2 статті 10 Конвенції, суспільний інтерес у нерозголошенні інформації, яка ідентифікує джерело, уповноважені органи влади держав-членів мають звертати особливу увагу на важливість права не розголошувати джерела й на пріоритет, який надається йому в практиці Європейського суду з прав людини, і можуть ухвалювати рішення про розголошення тільки у випадку, якщо за пунктом «b» наявна першочергова вимога в інтересах суспільства і якщо обставини обґрунтовано мають надзвичайно важливий та серйозний характер.

РІШЕННЯ У СПРАВІ «СЕДЛЕЦЬКА ПРОТИ УКРАЇНИ»

б. Розголошення інформації, що ідентифікує джерело, не вважатиметься необхідним, якщо не може бути переконливо встановлено, що:

i. розумні альтернативні розголошенню заходи не існують чи були вичерпані особами чи органами державної влади, які вимагають розголошення, та

ii. законний інтерес у розголошенні очевидно переважає суспільний інтерес у нерозголошенні, враховуючи, що:

- доведена головна вимога необхідності розголошення,
- обставини обґрунтовано мають надзвичайно важливий та серйозний характер,
- необхідність такого розголошення визначена як така, що відповідає нагальній суспільній потребі, та
- держави-члени користуються певною свободою розсуду, оцінюючи таку потребу, але ця свобода розсуду йде пліч-о-пліч з контролем Європейського суду з прав людини.

с. Наведені вимоги застосовуються на всіх етапах будь-якого провадження, в якому можна посилатися на право не розголошувати джерела інформації.

Принцип 4 (Докази, альтернативні журналістським джерелам)

Під час провадження щодо журналіста за фактом стверджуваного посягання на честь або репутацію особи з метою встановлення правдивості чи, навпаки, голослівності твердження органи державної влади повинні розглянути відповідно до національного процесуального законодавства всі наявні у них докази, і не можуть вимагати з цією метою розголошення інформації, що ідентифікує журналістське джерело.

...

Принцип 6 (Перехоплення інформації, спостереження, обшук та вилучення за дозволом суду)

а. З метою порушення права журналістів згідно з цими принципами не розголошувати інформацію, що ідентифікує джерело, не мають застосовуватися такі заходи:

i. накази або дії щодо перехоплення інформації з каналів зв'язку чи листування журналістів або їхніх роботодавців,

ii. накази або дії щодо спостереження за журналістами, їхніми контактами чи їхніми роботодавцями, або

iii. накази або дії щодо проведення обшуку чи вилучення у приватних або офісних приміщеннях, речей чи листування журналістів або їхніх роботодавців, чи персональних даних, пов'язаних з їхньою діяльністю.

б. Якщо інформація, що ідентифікує джерело, дійсно була належним чином одержана поліцією або судовими органами за допомогою будь-якої з перелічених дій, хоча це могло і не бути метою таких дій, мають бути вжиті заходи для запобігання подальшому використанню цієї інформації як доказу в суді, якщо таке розголошення не буде виправдано згідно з Принципом 3.»

35. 25 січня 2011 року Парламентська асамблея Ради Європи ухвалила Рекомендацію 1950 (2011) «Захист журналістських джерел інформації», в якій, *inter alia*, вказувалося:

«5. Органи державної влади не повинні вимагати розголошення інформації, яка ідентифікує джерело, якщо не виконуються вимоги пункту 2 статті 10 Конвенції, і якщо неможливо переконливо довести, що розумні альтернативні розголошенню інформації заходи не існують або були вичерпані, законний інтерес у розголошенні інформації явно переважає суспільний інтерес у нерозголошенні, і доведена наявність першочергової вимоги необхідності розголошення інформації.

6. Розголошення інформації, що ідентифікує джерело, має обмежуватися винятковими обставинами, коли йдеться про життєво важливі суспільні або індивідуальні інтереси і вони можуть бути переконливо встановлені. Компетентні органи державної влади, які вимагають як виняток розголосити джерело інформації, повинні вказати підстави, чому цей життєво важливий інтерес переважає інтерес у нерозголошенні, та чи були вичерпані альтернативні заходи, такі як отримання інших доказів. Якщо відповідно до національного законодавства джерела інформації захищені від будь-якого розголошення, їхнє розголошення не має вимагатися.

...

8. Право журналістів на нерозголошення їхніх джерел поширюється також на джерела в поліції або судових органах. Якщо таке надання інформації журналістам було незаконним, поліція і судові органи мають проводити службові розслідування, а не вимагати від журналістів розголосити свої джерела.

...

12. Асамблея підтверджує, що конфіденційність джерел інформації журналістів не повинна порушуватися в результаті зростання технологічних можливостей органів державної влади контролю за використанням журналістами мобільного зв'язку та мережі «Інтернет». Перехоплення листування, спостереження за журналістами або обшуки і вилучення інформації не повинні суперечити праву на захист журналістських джерел. Не можна зобов'язувати інтернет-провайдерів та операторів мобільного зв'язку розголошувати інформацію, яка може призвести до встановлення журналістських джерел у супереч статті 10 Конвенції.»

36. 08 вересня 2015 року Спеціальний доповідач з питань сприяння та захисту права на свободу переконань і вираження поглядів представив Генеральній Асамблеї ООН доповідь (A/70/361), в якій, *inter alia*, зазначалося (посилання опущено):

«С. Характер та межі захисту

21. Певні органи державної влади посилаються на «привілей» журналіста не розголошувати особу джерела інформації, але і журналіст, і джерело інформації користуються правами, які можуть бути обмежені лише за пунктом 3 статті 19. Розголошення або примус до розголошення особи джерела створює перешкоди для поширення інформації, позбавляє інші джерела можливості повідомляти точну інформацію та підриває важливий інструмент підзвітності. З огляду на важливість конфіденційності джерел інформації будь-які обмеження повинні

РІШЕННЯ У СПРАВІ «СЕДЛЕЦЬКА ПРОТИ УКРАЇНИ»

бути насправді винятковими та відповідати найвищим стандартам, які застосовуються виключно судовими органами. Такі ситуації повинні обмежуватися розслідуванням особливо тяжких злочинів або захистом життя інших осіб.

22. Національне законодавство повинно гарантувати суворе застосування засобів захисту з дуже обмеженим переліком винятків. Відповідно до законодавства Бельгії суддя може змусити журналістів і працівників редакції розголосити джерела інформації лише у випадку, якщо вони можуть запобігти вчиненню злочинів, які становлять серйозну загрозу фізичній недоторканості однієї або більше осіб, а також у випадку встановлення двох сукупних умов: (а) інформація має вирішальне значення для запобігання таким злочинам; та (б) інформація не може бути одержана будь-яким іншим способом. Ті самі умови застосовуються до слідчих дій щодо журналістських джерел, таких як обшуки, вилучення та прослуховування телефонів.»

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 10 КОНВЕНЦІЇ

37. Заявниця скаржилася, що ухвали суду, якими ГПУ було надано дозвіл на доступ до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з її мобільного телефону, становили невиправдане втручання у її право на захист журналістських джерел інформації. Вона посилалася на статтю 10 Конвенції, яка передбачає:

«1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств.

2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду.»

A. Прийнятність

38. Уряд стверджував, що скарга була явно необґрунтованою, оскільки оскаржувані заходи втручання були належним чином виправдані за пунктом 2 статті 10 Конвенції.

39. Суд вважає, що скарга порушує питання, яке саме собою підлягає розгляду по суті. Він також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав, перелічених у статті 35 Конвенції. Отже, вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

1. Доводи сторін

(а) Заявниця

40. Заявниця стверджувала, що оскаржувані ухвали суду від 27 серпня та 18 вересня 2018 року, якими ГПУ було надано доступ до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з її мобільного телефону, становили невинуватене втручання у її права за статтею 10 Конвенції.

41. Вона вважала, що застосоване національне законодавство не містило достатніх процесуальних гарантій захисту журналістських джерел інформації. Зокрема, заявниця висловила своє занепокоєння, що ухвала від 27 серпня 2018 року була постановлена під час засідання *ex parte* і не була їй вручена. Якби вона випадково не дізналася про її існування, вона ніколи б не змогла оскаржити її і не знала б, що недоторканність інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з її телефону та її джерел інформації могла бути порушена.

42. Вона також стверджувала, що обидві зазначені ухвали суду не були необхідними у демократичному суспільстві.

43. Зокрема, не було нагальної суспільної потреби у розголошенні інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з телефону заявниці. Її стверджувана участь у конфіденційній зустрічі з С. з НАБУ була лише «можливою». Не було точно встановлено ні справжність аудіозапису цієї зустрічі, ні її голосу на ньому. Так само не було доведено, що працівники ГПУ вичерпали інші, більш цілеспрямовані та менш суворі заходи для встановлення відповідних фактів. Серед іншого, вони могли розпочати з вивчення журналу реєстрації відвідувачів НАБУ.

44. Заявниця також стверджувала, що в будь-якому випадку обсяг інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань, які могли бути передані ГПУ відповідно до оскаржуваних ухвал суду, був надмірно непропорційним. На її думку, мета захисту репутації пані Н. або притягнення до відповідальності працівників НАБУ у зв'язку з витоком конфіденційної інформації не могли вважатися «вищим інтересом» для розголошення інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з її телефону за шістьнадцять місяців. Така інформація могла призвести до розголошення джерел інформації заявниці під час журналістських розслідувань гучних випадків корупції. Ухвали суду не містили жодних обмежень на використання цих даних, зробивши їх потенційно доступними щонайменше для шістьнадцяти членів слідчої групи ГПУ, які працювали над справою щодо С. Ризик негативного впливу такого розголошення інформації був беззаперечно неминучий, оскільки щонайменше сім з недавніх розслідувань заявниці стосувалися корупції серед працівників ГПУ. Крім того, К., особа, щодо якої проводилося розслідування НАБУ, під час якого стався

витік інформації, сам працював у ГПУ і міг мати надмірний інтерес до даних заявниці.

45. Заявниця також вказала, що вона не змогла точно дізнатися, чи була виконана будь-яка з ухвал суду. Вона стверджувала, що письмові запевнення ГПУ про протилежне (див. пункт 28) не були достатньо переконливими. Вона зазначила, що 04 вересня 2018 року ГПУ дійсно надіслала запит її оператору мобільного зв'язку про надання оскаржуваної інформації, який згодом відмовився повідомити заявницю, чи було цей запит виконано – тому існувала ймовірність його виконання (див. пункти 18 та 23). Крім того, з тверджень Генерального прокурора України на пресконференції 15 вересня 2018 року вбачається, що оператор дійсно надав відповідь на запит ГПУ (див. пункт 21). У будь-якому випадку, навіть якщо дві оскаржувані судові ухвали залишалися невиконаними, це було пов'язано виключно із вказаним Судом тимчасовим заходом, а не через втручання національних органів влади з метою захисту прав заявниці. Вона також висловила свої побоювання, що ГПУ продовжуватиме шукати інші способи доступу до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з її телефону, як це вбачалося з твердження самого Генерального прокурора України (див. пункт 26).

46. На думку заявниці, як санкціонований національними судами захід втручання, так і постійна невизначеність, чи були виконані відповідні ухвали суду та чи могла бути порушена конфіденційність джерел інформації заявниці, особливо негативно вплинули на її діяльність як журналіста-розслідувача.

(b) Уряд

47. Уряд стверджував, що у цій справі не було порушено права заявниці за статтею 10 Конвенції.

48. Уряд подав надані ГПУ письмові запевнення у невиконанні жодної з двох оскаржуваних ухвал суду. Уряд також зазначив, що ухвалу від 27 серпня 2018 року було замінено ухвалою від 18 вересня 2018 року, і дія останньої закінчилася того ж дня, що і мала закінчитися ухвала районного суду, тобто 27 вересня 2018 року. Тому жодна із них більше не підлягала виконанню. Незважаючи на наведене, Уряд визнав, що зазначені ухвали суду становили втручання у право заявниці передавати та одержувати інформацію за статтею 10 Конвенції.

49. Уряд стверджував, що відповідно до положень КПК України надані судом ГПУ дозволи на доступ до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з телефону заявниці були законними. Уряд також доводив, що оскаржуване втручання переслідувало законні цілі, зокрема, проведення розслідування тяжкого злочину та захист прав пані Н.

50. Доступ до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з телефону заявниці був необхідним для встановлення місця та дати зустрічі, під час якої працівники НАБУ усупереч закону розголосили інформацію, захищену нормою про нерозголошення таємниці триваючого кримінального провадження, та посягнули на приватне життя та кореспонденцію пані Н. До звернення про отримання оскаржуваного дозволу працівники ГПУ вичерпали інші, менш суворі заходи, які могли призвести до встановлення відповідних фактів, вирішальних для розслідування явно тяжкого злочину. Зокрема, вони допитали заявницю як свідка, але вона відмовилася надати будь-які відомості, посилаючись на право журналіста не розголошувати джерела інформації.

51. Уряд також стверджував, що будь-які недоліки в ухвалі районного суду від 27 серпня 2018 року (яка згідно з його твердженнями залишилася невиконаною) були виправлені в ухвалі ухвалою апеляційного суду від 18 вересня 2018 року, яка була постановлена їй на заміну. Зокрема, апеляційний суд врахував, що заявниця була журналістом і не була стороною відповідного кримінального провадження. Суд також обмежив сферу дії дозволу на надання геолокаційних даних, пов'язаних з присутністю заявниці у визначеному периметрі, який відповідав «соті», яка обслуговувала НАБУ. Охоплений дозволом період обмежувався виключно періодом, протягом якого могло бути вчинено відповідне правопорушення. Крім того, строк дії самого дозволу складав лише доволі обмежений десятиденний період (до 27 вересня 2018 року).

52. Уряд стверджував про необґрунтованість та занадто загальний характер тверджень заявниці, що оскаржуваний захід міг призвести до розголошення її журналістських джерел, а інформація щодо вхідних і вихідних з'єднань з її телефону могла бути використана з прихованими мотивами.

(с) Треті сторони

53. Організації «Ініціатива правового захисту засобів масової інформації» та «Платформа прав людини» стверджували, що проблема втручання у конфіденційність журналістських джерел інформації виходила за межі кордонів всіх держав-членів Ради Європи, створюючи нові правові виклики у зв'язку з технічним прогресом і появою нових видів засобів масової інформації, комунікацій та обробки інформації. Вони припустили, що пріоритет захисту «журналістських джерел інформації» у найширшому сенсі мав вирішальне значення для збереження функції «громадського наглядача» сучасних засобів масової інформації, а проголошені у Рекомендації № R (2000) 7 (див. пункт 34) принципи та практика Суду становили керівні напрямки, яких необхідно було дотримуватися.

Сторони, які вступили у справу, також висловили стурбованість, що рішення Суду у справі «Беккер проти Норвегії» (*Becker v. Norway*) могло сприйматися як зниження стандарту захисту джерела інформації порівняно з більш раннім рішенням у справі «Тіллак проти Бельгії» (*Tillack v. Belgium*). Зокрема, з рішення можна зрозуміти, що рівень захисту джерела інформації міг залежати від таких факторів, як недобросовісна або незаконна поведінка журналіста, і, *vice versa*, право журналіста на захист джерел інформації могло залежати від поведінки такого джерела. На думку сторін, які вступили у справу, відповідна оцінка не повинна залежати від статусу конкретного «суспільного комунікатора», поведінки такого комунікатора або джерела інформації. Натомість вирішальне питання має полягати в тому, чи діяла конкретна особа з метою інформування громадськості про проблеми, які становлять законний суспільний інтерес.

2. Оцінка Суду

(а) Загальні принципи щодо захисту журналістських джерел інформації

54. Насамперед Суд повторює, що захист журналістських джерел інформації – це один із наріжних каменів свободи преси. За відсутності такого захисту джерела інформації можуть стримуватися від надання допомоги пресі в інформуванні громадськості про справи, що становлять суспільний інтерес. У результаті може бути підірвано життєво важливу роль преси як громадського наглядача, і це може негативно вплинути на здатність преси надавати точну та надійну інформацію (див. серед інших джерел рішення у справах «Гудвін проти Сполученого Королівства» (*Goodwin v. the United Kingdom*), від 27 березня 1996 року, пункт 39, *Збірник рішень Європейського суду з прав людини* 1996-II та «Саном Уйтгевеєрс Б.В. проти Нідерландів» [ВП] (*Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands*) [GC], заява № 38224/03, пункт 50, від 14 вересня 2010 року).

55. У розумінні Суду поняття журналістське «джерело інформації» охоплює «будь-яку особу, яка надає відомості журналісту», а «інформація, що ідентифікує джерело», вважається такою, що включає будь-які дані, які можуть призвести до ідентифікації джерела, як-от «фактичні обставини отримання журналістом інформації від джерела», або «неопублікований зміст наданої журналісту джерелом інформації» (див., наприклад, рішення у справах «Компанія «Телеграф Медіа Нідерланд Ланделійке Медіа Б.В.» та інші проти Нідерландів» (*Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. and Others v. the Netherlands*), заява № 39315/06, пункт 86, від 22 листопада 2012 року та «Сен-Поль Люксембург С.А. проти Люксембургу» (*Saint-Paul Luxembourg S.A. v. Luxembourg*), заява № 26419/10, пункт 50, від 18 квітня 2013 року). Негативний вплив на свободу преси буде виникати у

всіх випадках, коли журналісти сприятимуть ідентифікації анонімних джерел інформації (див. згадане рішення у справі рішення у справі «Саноме Уйтгевеєрс Б.В. проти Нідерландів» (*Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands*), пункт 71).

(b) Застосування зазначених принципів у цій справі

(i) Чи мало місце втручання у свободу вираження поглядів заявниці

56. У цій справі національні суди надали ГПУ дозвіл на доступ до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з телефону заявниці, що зберігалися її оператором мобільного зв'язку. Сторони погодилися, що оскаржуваний дозвіл, незалежно від виконання будь-якої з двох відповідних ухвал суду, становив «втручання» у права заявниці за статтею 10 Конвенції. Суд не вбачає підстав для іншого висновку.

57. Отже, Суд повинен встановити, чи було втручання виправданим за пунктом 2 статті 10 Конвенції, тобто чи було воно «встановлено законом», переслідувало одну або кілька законних цілей і було «необхідним у демократичному суспільстві» (див. серед інших джерел рішення у справі «Компанії «Сатакуннан Марккінапюрссі Ой» та «Сатамедіа Ой» проти Фінляндії» [ВП] (*Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland*) [GC], заява № 931/13, пункт 141, від 27 червня 2017 року).

(ii) Чи було втручання виправданим

(1) Чи існувала «законна мета» втручання

58. Насамперед, Суд зазначає, що вказаний дозвіл було надано для продовження розслідування витоку конфіденційної інформації про триваюче кримінальне провадження та посягання на приватне життя пані Н. Тому Суд переконаний, – і це не оскаржується сторонами – що відповідне втручання переслідувало деякі із «законних цілей», перелічених у пункті 2 статті 10 Конвенції, зокрема, «запобігання ... злочинам» і «захист репутації чи прав інших осіб» (див. для порівняння рішення у справі «Беккер проти Норвегії» (*Becker v. Norway*), заява № 21272/12, пункт 60, від 05 жовтня 2017 року).

(2) Чи було втручання «встановлено законом»

59. Розглядаючи питання, чи було відповідне втручання «встановлено законом», Суд зауважує, що доступ до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з телефону заявниці був санкціонований національними судовими органами на підставі статті 163 КПК України (див. пункт 31). Отже, відповідний захід мав певне підґрунтя у національному законодавстві. Щодо скарги заявниці, що відповідний закон не передбачав процесуальні гарантії, зокрема з огляду на

постановлення ухвали суду у її справі під час засідання *ex parte*, згідно з КПК України вбачається, що проведення засідання *ex parte* дозволяється лише у виняткових випадках. Згідно з частиною другою статті 163 КПК України для проведення засідання *ex parte* сторона, яка звертається з клопотанням про доступ до «речей та документів», повинна довести «наявність достатніх підстав вважати, що існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів». У всіх інших випадках, як вбачається з частини першої статті 163 КПК України, національні суди зобов'язані викликати у судові засідання осіб, яких стосуються такі клопотання про надання доступу. На думку Суду, ця загальна вимога становить важливу процесуальну гарантію для всіх осіб, яких потенційно стосуються клопотання про надання доступу до певної інформації, у тому числі журналістів.

60. Вбачається, що у справі заявниці ця гарантія не була реалізована внаслідок своєрідного тлумачення районним судом статті 163 КПК України. Замість того, аби вказати конкретні підстави для розгляду клопотання ГПУ без виклику заявниці, районний суд навів шаблонне посилання на «реальну загрозу зміни або знищення такої інформації» (див. пункт 16). На думку Суду, наведення більш вагомих підстав для обґрунтування зазначеного висновку мало суттєве значення, зокрема, у зв'язку відсутністю такої інформації у володінні заявниці, адже вона зберігалася її оператором мобільного зв'язку. Внаслідок рішення районного суду застосувати частину другу статті 163 КПК України заявницю також не було повідомлено про отримання ГПУ дозволу на доступ до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з її телефону, а коли вона дізналася про цю ухвалу з інших джерел, районний суд відмовився надати їй копію відповідної ухвали (див. пункти 17 та 19). Вбачається, якби заявниця випадково не дізналася про цю ухвалу, вона, ймовірно, не змогла б скористатися жодною наявною у національному законодавстві процесуальною гарантією для захисту своїх прав. Суд глибоко занепокоєний цією ймовірністю, яка була б рівнозначною свавіллям. Однак, враховуючи, що у цій конкретній справі заявниця дійсно дізналася про існування спірної ухвали, а апеляційний суд постановив можливим прийняти її апеляційну скаргу до розгляду та скасувати ухвалу, Суд вважає, що інший головний аргумент заявниці стосується відповідності та достатності підстав, наведених судовими органами для надання дозволу на втручання в її захищені дані. Тому Суд вважає за необхідне продовжити розгляд справи, повернувшись до питання, чи було втручання необхідним у демократичному суспільстві (див. для порівняння рішення у справі «Нагла проти Латвії» (*Nagla v. Latvia*), заява № 73469/10, пункти 87 – 91, від 16 липня 2013 року; та згадане рішення у справі «Беккер проти Норвегії» (*Becker v. Norway*), пункти 63 – 64).

(3) Чи було втручання «необхідним у демократичному суспільстві»

– Загальні принципи

61. Суд повторює, що під час оцінки «необхідності» втручання його завдання полягає не у підміні собою національних органів влади, а у перевірці в контексті справи в цілому, чи були прийняті ними рішення під час здійснення їхніх дискреційних повноважень сумісними з положеннями Конвенції, на які вони посилалися (див. серед інших джерел згадане рішення у справі «Компанія «Телеграф Медіа Нідерланд Ланделійке Медіа Б.В.» та інші проти Нідерландів» (*Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. and Others v. the Netherlands*), пункт 124). Отже, Суд повинен розглянути підстави, наведені судовими органами для надання доступу до інформації, разом з обсягом такого доступу, аби з'ясувати, чи були ці підстави «відповідними» та «достатніми», і, таким чином, з огляду на свободу розсуду, якою користуються національні органи влади, чи було втручання пропорційним законним цілям, які переслідувалися і відповідало «нагальній суспільній потребі» (див. серед інших джерел згадане рішення у справі «Нагла проти Латвії» (*Nagla v. Latvia*), пункт 94).

62. Зважаючи на важливість захисту журналістських джерел інформації для свободи преси у демократичному суспільстві, Суд неодноразово зазначав, що обмеження конфіденційності журналістських джерел інформації вимагають найретельнішого розгляду (див. серед інших джерел рішення у справі «Ромен і Шміт проти Люксембургу» (*Roemen and Schmit v. Luxembourg*), заява № 51772/99, пункт 46, ЄСПЛ 2003-IV та згадане рішення у справі «Сен-Поль Люксембург С.А. проти Люксембургу» (*Saint-Paul Luxembourg S.A. v. Luxembourg*), пункт 58). Втручання, яке потенційно призводить до розголошення джерела інформації, не може вважатися «необхідним» за пунктом 2 статті 10 Конвенції, якщо тільки воно не виправдано першочерговою вимогою в інтересах суспільства (див. серед інших джерел згадане рішення у справі «Ромен і Шміт проти Люксембургу» (*Roemen and Schmit v. Luxembourg*), пункт 46; рішення у справі «Воскуїл проти Нідерландів» (*Voskuil v. the Netherlands*), заява № 64752/01, пункт 65, від 22 листопада 2007 року; та згадане рішення у справі «Беккер проти Норвегії» (*Becker v. Norway*), пункти 65 – 66 з подальшими посиланнями). Суд раніше вже постановляв, що для встановлення існування «першочергової вимоги» не може бути достатнім лише доведення стороною, яка прагне розголошення джерела, що без розголошення інформації вона не зможе здійснювати законне право або запобігти загрозі вчинення правопорушення, на якій ґрунтується її клопотання: міркування, які мають враховуватися Судом під час його розгляду за пунктом 2 статті 10 Конвенції, схилиють

баланс конкуруючих інтересів на користь інтересів демократичного суспільства у забезпеченні свободи преси (див. згадане рішення у справі «Гудвін проти Сполученого Королівства» (*Goodwin v. the United Kingdom*), пункт 45; див. також для порівняння згадані рішення у справах «Ромен і Шміт проти Люксембургу» (*Roemen and Schmit v. Luxembourg*), пункт 58; «Воскуїл проти Нідерландів» (*Voskuil v. the Netherlands*), пункт 72; рішення у справах «Мартін та інші проти Франції» (*Martin and Others v. France*), заява № 30002/08, пункт 87, від 12 квітня 2012 року та «Рессьо та інші проти Франції» (*Ressiot and Others v. France*), заяви № 15054/07 та № 15066/07, пункт 126, від 28 червня 2012 року). У зв'язку з цим право журналістів не розголошувати їхні джерела інформації не може розглядатися як звичайний привілей, який надається або якого позбавляють залежно від законності чи незаконності їхніх джерел інформації, а є невід'ємною частиною права на інформацію, до якого слід ставитися максимально обачно (див. серед інших джерел рішення у справі «Тіллак проти Бельгії» (*Tillack v. Belgium*), заява № 20477/05, пункт 65, від 27 листопада 2007 року).

63. У низці справ стосовно обшуків житла і робочих місць журналістів та вилучення журналістських матеріалів Суд визнавав, що такі заходи, навіть якщо вони були безрезультатними, становлять більш радикальний вид втручання, ніж цілеспрямоване рішення розголосити особу джерела інформації, оскільки такі заходи дозволили відповідному органу державної влади отримати доступ до великої кількості матеріалів, які журналістами використовувалися під час здійснення своїх професійних функцій (див. серед інших джерел згадане рішення у справі, «Ромен і Шміт проти Люксембургу» (*Roemen and Schmit v. Luxembourg*), пункт 57; рішення у справі «Ернст та інші проти Бельгії» (*Ernst and Others v. Belgium*), заява № 33400/96, пункт 103, від 15 липня 2003 року; згадане рішення у справі «Нагла проти Латвії» (*Nagla v. Latvia*), пункт 95; та рішення у справі «Гормюш та інші проти Туреччини» (*Görmüş and Others v. Turkey*), заява № 49085/07, пункт 73, від 19 січня 2016 року). Суд дійшов аналогічних висновків у справі, в якій вилучення також стосувалося, серед іншого, інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з телефонів журналістів (див. згадане рішення у справі «Рессьо та інші проти Франції» (*Ressiot and Others v. France*), пункт 125).

– Застосування зазначених принципів у цій справі

64. Розглядаючи цю справу в контексті наведених принципів, Суд вважає наведені національними судовими органами підстави для втручання у права заявниці за статтею 10 Конвенції недостатніми, аби довести, що втручання було пропорційним і відповідало нагальній суспільній потребі.

65. У зв'язку з цим Суд, насамперед, зазначає, що ухвалою районного суду від 27 серпня 2018 року ГПУ було надано дозвіл на збір великої кількості захищеної інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань стосовно особистих та професійних контактів заявниці за шістнадцятимісячний період. Оскаржуваний дозвіл включав, зокрема, доступ до інформації про час та тривалість телефонних дзвінків заявниці та номерів телефонів її контактів (див. пункти 15 і 16). Такі відомості могли містити інформацію, за якою можна було ідентифікувати конфіденційні джерела заявниці, які не мали стосунку до кримінального провадження щодо стверджуваної неправомірної поведінки С. (див. для порівняння та в якості протилежного прикладу ухвалу щодо прийнятності у справі «Вебер і Саравія проти Німеччини» (*Weber and Saravia v. Germany*), заява № 54934/00, пункт 151, ЄСПЛ 2006-XI). Ризик завдання шкоди інтересам, захищеним статтею 10 Конвенції, був ще більшим, оскільки робота заявниці як журналіста була зосереджена на розслідуванні випадків корупції серед високопосадовців, у тому числі корупції у самій ГПУ. Ухвала районного суду не містила жодних гарантій, які б виключали ймовірність, що інформація, за якою потенційно можна було ідентифікувати будь-яке таке джерело інформації, стала б доступною великій кількості працівників ГПУ та могла бути використана для цілей, не пов'язаних із кримінальним провадженням щодо С. Цих елементів достатньо для висновку Суду, що обсяг відомостей, доступ до яких був наданий ухвалою суду від 27 серпня 2018 року, був надмірно непропорційним законним цілям розслідування стверджуваного розголошення С. таємної інформації та захисту приватного життя пані Н.

66. Уряд стверджував про виправлення недоліків в ухвалі районного суду, оскільки апеляційний суд прийняв апеляційну скаргу заявниці до розгляду та скасував цю ухвалу, яка залишилася невиконаною. Однак Суд вважає, що перша ухвала все таки вказує на відповідний та важливий контекст у цій справі.

67. У зв'язку з цим Суд зазначає, що формулювання зазначеної ухвали вказувало, що вона не підлягала оскарженню. Незважаючи на її скасування апеляційним судом 18 вересня 2018 року після прийняття як виняток апеляційної скарги заявниці до розгляду, у період з 27 серпня до 18 вересня 2018 року ухвала вважалася такою, що набрала законної сили та підлягала виконанню. З матеріалів справи вбачається, що ГПУ зробила щонайменше одну спробу, а саме: 04 вересня 2018 року одержати деякі дані заявниці з посиланням на відповідну ухвалу (див. пункт 18). Згодом працівники ГПУ надали непереконливу інформацію щодо отримання відповіді оператора мобільного зв'язку заявниці на цей лист і нерозголошення ним будь-яких даних заявниці.

68. Наприклад, 15 вересня 2018 року під час пресконференції Генеральний прокурор України вказав, що він в принципі був готовий показати відповідь оператора мобільного зв'язку для запевнення заявниці та громадськості, що ГПУ не отримувала жодних даних, які ідентифікували будь-які журналістські джерела інформації (див. пункт 21). З його тверджень складалося враження, що ГПУ отримала певну інформацію від оператора мобільного зв'язку і зацікавлені особи могли отримати доступ до такої інформації. Однак 20 вересня 2018 року ГПУ відмовилася надати згадану відповідь, нібито отриману від оператора, а також будь-яку інформацію, чи була така відповідь отримана взагалі (див. пункт 23). Після цього 27 вересня 2018 року під час звітування перед Верховною Радою України Генеральний прокурор України заперечив отримання будь-якої відповіді від оператора мобільного зв'язку (див. пункт 26). Насамкінець, 12 лютого 2019 року в межах цього провадження ГПУ повідомила Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, що загалом ГПУ не здійснювала жодних дій, санкціонованих будь-якою з двох оскаржуваних ухвал суду (див. пункт 28). На підставі наведених доводів, розглянутих у контексті інших наявних матеріалів, Суд не може дійти чіткого висновку, чи залишалася інформація щодо вхідних і вихідних з'єднань з телефону заявниці недоторканою протягом строку дії ухвали районного суду.

69. Суд погоджується, що новий дозвіл на доступ до відомостей, наданий 18 вересня 2018 року апеляційним судом, який замінив дозвіл районного суду і, по суті, обмежувався збором геолокаційних даних заявниці шістнадцятимісячним періодом, міг усунути зазначену загрозу розголошення джерел інформації заявниці, не пов'язаних з провадженням щодо С., припускаючи, що ГПУ не отримувала раніше жодних подібних відомостей від оператора мобільного зв'язку заявниці, як стверджував Уряд. Однак, слід зазначити, що органи державної влади вважали самого С. журналістським джерелом інформації заявниці. Вони шукали доступ до даних заявниці саме для перевірки припущення, що С. зустрічався із заявницею, аби надати їй таємну інформацію, пов'язану з її діяльністю як журналіста-розслідувача, і, якщо так, для використання її інформації як доказів у кримінальному провадженні щодо нього. Той факт, що органам державної влади було відомо ім'я стверджуваного джерела інформації заявниці та його причетність до кримінального правопорушення, як такий не позбавляв заявницю її власного захисту за статтею 10 Конвенції (див. для порівняння згадані рішення у справах «Нагла проти Латвії» (*Nagla v. Latvia*), пункт 95 та «Беккер проти Норвегії» (*Becker v. Norway*), пункти 72 та 82).

70. Таким чином, для цілей статті 10 Конвенції апеляційний суд все ще був зобов'язаний довести, що вилучення геолокаційних даних

заявниці було обґрунтовано першочерговою вимогою в інтересах суспільства. Тобто, апеляційний суд мав вказати, чому інтерес в одержанні геолокаційних даних заявниці, які вимагала ГПУ, мав життєво важливе значення для боротьби з тяжким злочином; переконатися у відсутності розумних альтернативних заходів для одержання інформації, яку вимагала ГПУ; та продемонструвати, що законний інтерес у розголошенні інформації явно переважав суспільний інтерес у нерозголошенні (див. для порівняння згадані рішення у справах «Гудвін проти Сполученого Королівства» (*Goodwin v. the United Kingdom*), пункт 45 та «Рессьо та інші проти Франції» (*Ressiot and Others v. France*), пункти 122 та 126).

71. Суд вважає, що текст ухвали апеляційного суду недостатньо відповідає цим вимогам. По-перше, цією ухвалою було надано доступ до захищених геолокаційних даних заявниці за шістнадцятимісячний період. З огляду на тривалість цього періоду та площу географічної території центру м. Київ, щодо якої запитувалися геолокаційні дані¹, телефон заявниці міг бути зареєстрований там кілька разів, не пов'язаних зі справою, яку розслідувала ГПУ. По-друге, обґрунтовуючи нагальну суспільну потребу втручання у права заявниці, апеляційний суд посилався лише на мету «досягнення дієвості» кримінального провадження та встановлення «точного часу та місця» ймовірної конфіденційної зустрічі (див. пункт 22), не вказавши жодних підстав, чому ці міркування переважали суспільний інтерес у нерозголошенні захищених геолокаційних даних заявниці. По-третє, з огляду на матеріали справи на момент подій залишалася суттєва невизначеність стосовно отримання будь-яких відомостей, пов'язаних з провадженням щодо С. з інформації про вхідні і вихідні з'єднання з телефону заявниці. З наявних у Суду документів вбачається, що на момент подій не було однозначно встановлено проведення стверджуваної зустрічі С. з журналістами у приміщенні НАБУ або будь-якому іншому приміщенні, розташованому в межах географічної території, обраної ГПУ для збору геолокаційних даних заявниці, або ж фактичної участі заявниці у цій зустрічі. Навіть якщо так, заявниця не обов'язково могла мати із собою свій телефон саме тоді. По-четверте, не вбачається, що апеляційний суд детально розглянув питання існування інших більш цілеспрямованих заходів одержання відомостей, які орган досудового розслідування сподівався отримати з інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з телефону заявниці.

72. З огляду на наведені міркування Суд не переконаний, що наданий національними судами дозвіл на доступ до даних був

¹ Згідно з картами лише Повітрофлотський проспект простягається на понад шість кілометрів

РІШЕННЯ У СПРАВІ «СЕДЛЕЦЬКА ПРОТИ УКРАЇНИ»

виправданий «першочерговою вимогою в інтересах суспільства» і тому був необхідний у демократичному суспільстві (див. згадані рішення у справах «Гудвін проти Сполученого Королівства» (*Goodwin v. the United Kingdom*), пункт 45; «Воскуїл проти Нідерландів» (*Voskuil v. the Netherlands*), пункт 72 та «Беккер проти Норвегії» (*Becker v. Norway*), пункт 83).

73. Отже, у цій справі було порушено статтю 10 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ

74. Заявниця також стверджувала, що ті самі наведені нею міркування за статтею 10 Конвенції також були підставою для встановлення порушення статті 13 Конвенції у зв'язку з відсутністю ефективних засобів юридичного захисту щодо її скарг за статтею 10 Конвенції.

75. Уряд стверджував, що у цій справі не було порушено статтю 13 Конвенції. Уряд доводив, що, хоча обсяг наданого районним судом дозволу на доступ до даних був занадто широким, заявниця змогла домогтися його скасування в апеляційному порядку.

76. Суд вважає, що у цій справі з огляду на відповідні висновки за статтею 10 Конвенції немає необхідності розглядати цю скаргу.

III. ПРАВИЛО 39 РЕГЛАМЕНТУ СУДУ

77. З огляду на закінчення строку дії наданого національними судами ГПУ дозволу на доступ до інформації щодо вхідних і вихідних з'єднань з телефону заявниці Суд вважає за доцільне скасувати вказаний Урядом згідно з Правилем 39 Регламенту Суду тимчасовий захід (див. рішення у справі «Коновальчук проти України» (*Konovvalchuk v. Ukraine*), заява № 31928/15, пункт 100, від 13 жовтня 2016 року).

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

78. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.»

A. Шкода

79. Заявниця вимагала 10 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

80. Уряд стверджував про необґрунтованість вимоги заявниці щодо відшкодування шкоди.

81. Ухвалюючи рішення на засадах справедливості, Суд присуджує заявниці 4 500 євро в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися.

В. Судові та інші витрати

82. Заявниця також вимагала 2 350 євро в якості компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у Суді, які охоплювали витрати на правову допомогу у розмірі 1 400 євро та 950 євро за представництво її інтересів паном С. Зайцем і пані Л. Панкратовою відповідно. Заявниця надала акти виконаних робіт, в яких зазначалося, що її представники працювали над цією справою 14 і 9,5 годин з погодинною оплатою у розмірі 100 євро кожен.

83. Уряд доводив, що зазначена вимога заявниці не підтверджувалася відповідними документами. Зокрема, вона не подала копії договорів про надання правової допомоги паном Зайцем і пані Панкратовою.

84. Відповідно до практики Суду заявниця має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим. У цій справі з огляду на зазначені критерії та наявні у нього документи Суд вважає за належне присудити заявниці 2 350 євро в якості компенсації витрат на правову допомогу та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися на цю суму.

С. Пеня

85. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

V. СТАТТЯ 46 КОНВЕНЦІЇ

86. Заявниця також просила Суд вказати Уряду на підставі статті 46 Конвенції вжити загальні заходи для вирішення питання захисту журналістських джерел інформації, наприклад, шляхом внесення змін до законодавства. Заявниця не надала жодних додаткових конкретних пропозицій у зв'язку з цим.

87. Уряд стверджував, що законодавство України передбачало достатні гарантії для захисту журналістських джерел інформації і не було необхідності вносити до нього зміни.

88. Суд зазначає, що відповідно до статті 46 Конвенції Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточні рішення Суду в усіх справах, в яких вони є сторонами, а нагляд за їхнім виконанням здійснює Комітет міністрів Ради Європи. З цього випливає, *inter alia*, що рішення, в якому Суд встановив порушення Конвенції, юридично зобов'язує державу-відповідача не тільки виплатити відповідним особам присуджені суми справедливої сатисфакції, але й обрати під наглядом Комітету міністрів заходи індивідуального характеру для виконання своїх зобов'язань щодо забезпечення прав заявника (див. рішення у справі «Мігнітський і інші проти Росії» (*Magnitskiy and Others v. Russia*), заяви № 32631/09 та № 53799/12, пункт 294, від 27 серпня 2019 року з подальшими посиланнями).

89. Суд нагадує, що його рішення є по суті установлюючими за своїм характером, і за загальним правилом, саме відповідна держава повинна обирати під наглядом Комітету міністрів заходи, які мають бути вжиті у її внутрішньому правовому порядку для виконання свого зобов'язання за статтею 46 Конвенції, за умови, що такі заходи сумісні з висновками, викладеними у рішенні Суду (там само, пункт 295).

90. Лише у виняткових випадках для допомоги державі-відповідачу у виконанні свого зобов'язання за статтею 46 Конвенції Суд може вказати вид заходу, який може бути вжито для усунення встановленого ним порушення (там само, пункт 296).

91. З огляду на обставини цієї справи та доводи сторін Суд не вважає за необхідне вказувати будь-які індивідуальні чи загальні заходи, які держава має вжити для виконання цього рішення.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* прийнятною скаргу за статтею 10 Конвенції;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 10 Конвенції;
3. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати скаргу за статтею 13 Конвенції;
4. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявниці такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (і) 4 500 (чотири тисячі п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;

РІШЕННЯ У СПРАВІ «СЕДЛЕЦЬКА ПРОТИ УКРАЇНИ»

- (ii) 2 350 (дві тисячі триста п'ятдесят) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявниці, в якості компенсації витрат на правову допомогу;
- (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. Відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 01 квітня 2021 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчик
(*Victor Soloveytschik*)
Секретар

Сіюфра О'Лірі
(*Siofra O'Leary*)
Голова